

Toets nieuw Associate-
degreeprogramma
Juridisch medewerker
Hogeschool van Arnhem en
Nijmegen

10 maart 2017

Inhoud

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	4
3	Beschrijving van het programma	6
	3.1 Algemeen	6
	3.2 Profiel instelling	6
	3.3 Profiel Ad-programma	6
4	Ad-programmabeoordeling	9
	4.1 Beoogde eindkwalificaties	9
	4.2 Onderwijsleeromgeving	12
	4.3 Toetsing	15
	4.4 Algemene conclusie over de kwaliteit van het Ad-programma	16
	4.5 Aanbevelingen	17
5	Overzicht oordelen	18
	Bijlage 1: Samenstelling panel	19
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	20
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	21
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	23

1 Samenvattend advies

Het programma Ad Juridisch medewerker van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen is verbonden aan de bacheloropleiding HBO-Rechten. De opleiding beantwoordt aan een vraag vanuit het werkveld naar bijscholing voor juridisch medewerkers die op een hoger niveau willen werken maar voor wie een hbo-bacheloropleiding niet de geschikte weg is, omdat dit een te lang en te theoretisch traject is. Daarnaast biedt de opleiding doorstroom naar de bacheloropleiding.

Het programma kent twee specialisaties, de een gericht op MKB en consument en de ander op juridisch werk bij de (de-)centrale overheid. Vanaf 1 september 2016 neemt het programma deel aan het experiment Leeruitkomsten. Dat houdt dat het een in hoge mate persoonsgebonden leertraject en leerwegaafhankelijke toetsing zal hanteren.

De eindkwalificaties en competenties van het programma zijn gebaseerd op niveau 2 in het beroepsprofiel voor hbo-jurist. Het panel is van mening dat de vertaling hiervan naar het Ad-programma adequaat is maar dat de specifieke oriëntatie van de Ad-student nog sterker in de eindkwalificaties tot uitdrukking kan komen. Daarbij gaat het om de nadruk op praktijkgerichtheid en vaardigheden.

Het curriculum van het programma bestaat uit vier modules uit de bacheloropleiding, waarin de juridische basisvakken worden aangeboden. Het wordt afgesloten met een afstudeerproject van 10 EC op niveau 2. De opleiding biedt ook modules aan voor het vervolg in de bacheloropleiding. De opleiding kiest hiermee in de ogen van het panel voor een gedegen, maar wel wat traditionele aanpak, die sterk de nadruk legt op het verwerven van juridische kennis. Vaardighedenonderwijs is in het eerste jaar geconcentreerd. Het panel zou dit graag doorgetrokken zien naar de specialisatiefase.

De opleiding zal van de bacheloropleiding verschillen door een ander didactisch concept, gebaseerd op blended learning, een combinatie van contacturen, online leren en werkplekleren. Het aantal contacturen is minder dan in de voltijdse bacheloropleiding en gelijk aan de deeltijdse bacheloropleiding, maar studenten krijgen meer individuele begeleiding. Het panel is van mening dat de opleiding het concept goed heeft voorbereid. Samenwerking met het bedrijfsleven is essentieel om het werkplekleren goed vorm te geven en om ook goede onderzoeksopdrachten voor het afstudeerproject te formuleren en uit te voeren. Het panel heeft vertrouwen in de opzet hiervan, maar de praktijk zal leren of dit gaat werken.

Het panel positief over de wijze waarop de opleiding in het onderwijs de vertaling naar het Ad-programma heeft gemaakt, maar zou graag nog iets meer van de 'Ad-ziel' hierin terugzien. Dat zou kunnen door de praktijk nog meer in te brengen in het onderwijs in de vorm van casussen en voorbeeld uit de werksituaties van studenten. Ook is de inbreng van docenten met ervaring met mbo-onderwijs van belang.

De opleiding richt zich op werkenden met een mbo4-niveau en kent een intakeprocedure voor alle studenten. Wanneer de opleiding gaat deelnemen aan het experiment Leeruitkomsten zal in de intake ook het persoonlijke leertraject worden vastgesteld. Het programma biedt in beperkte mate vrijstellingen voor ervaring en/of eerder verkregen vaardigheden. Het panel waardeert het dat de examencommissie hiermee terughoudend

omgaat en toetsing binnen de opleiding prefereert boven vrijstellingen. De opleiding beoogt een instroom van op den duur 60 studenten per jaar.

De opleiding wordt aangeboden in het HAN Deeltijdstudies Economie, Management en Recht. Daarmee kan de opleiding specifieke expertise op het gebied inzetten. Docenten kiezen bewust voor het meer intensieve onderwijs aan studenten die naast een baan studeren. Het panel is positief over de expertise en de inzet van het docententeam om de aparte doelgroep van de opleiding goed te bedienen en daarmee een hoog rendement te behalen. Het beveelt wel aan de docenten verder te scholen in de specifieke didactiek voor Ad-studenten, in het bijzonder waar het gaat om blended learning.

De opleiding heeft een adequaat systeem van toetsing. De niveaus zijn gebaseerd op de kwalificaties en competentieniveaus in het landelijk beroepsprofiel. De examencommissie is nauw betrokken bij de ontwikkeling van de toetsing voor het nieuwe programma. De toetscommissie bewaakt actief de kwaliteit van toetsen die in het Ad-programma zullen worden ingezet. Het panel is tevreden met de voorbeelden van toetsen en de opzet van de afstudeeropdracht die het heeft gezien, maar wijst erop dat het aanspreken van het specifieke werkniveau van de Ad-student nog verder aandacht behoeft.

Het panel komt tot een eindoordeel voldoende ten aanzien van de kwaliteit van het nieuwe Associate-degreeprogramma Juridisch medewerker van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en adviseert de NVAO om overeenkomstig te besluiten.

Den Haag, 10 maart 2017

Namens het panel ter beoordeling van de beperkte Toets nieuw Associate-degreeprogramma Juridisch medewerker van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen,

Dr.mr. Eric van de Luitgaarden
(voorzitter)

Monique van den Bos
(vanaf 1 maart 2017) Thomas de Bruijn
(secretaris)

2 Werkwijze panel

De NVAO heeft een panel vastgesteld met volgende samenstelling:

– Voorzitter: Dr.mr. H.J.L.M. van de Luitgaarden, (voorzitter), lector Recht in Europa/ Recht in de Euregio bij Zuyd Hogeschool;

Leden:

- Mr. A.L.C.M. de Jongh- docent Hogeschool Rotterdam bij o.a. Bedrijfskunde MER, betrokken bij AD-opleidingen en voormalig bedrijfsjurist;
- K. Dewitte, MSc: opleidingsmanager bachelor in het Bedrijfsmanagement (hieronder valt richting Rechtspraktijk) Artevelde Hogeschool, België;
- Student-lid: Eline Leo, student onderwijskunde UvA

Het panel werd bijgestaan door Thomas de Bruijn, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en Monique van den Bos, beleidsmedewerker bij de NVAO, secretaris. Vanaf 1 maart 2017 heeft Thomas de Bruijn het secretariaat overgenomen.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe Ad-programma van de NVAO (Stcrt. 2014, nr 9832) in acht genomen.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de instelling verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. Op 8 december 2017 is het panel bij elkaar geweest. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken en nadere vragen geformuleerd voor de aanvrager. Een deel van deze vragen is vervolgens naar de aanvrager gestuurd met het verzoek de antwoorden op deze vragen, evenals een aantal aanvullende bijlagen, voorafgaand aan het locatiebezoek bij het panel aan te leveren. In bijlage 3 van dit adviesrapport is een overzicht opgenomen van documenten die het panel heeft ontvangen. Naar aanleiding van de aanvullende informatie heeft het panel per e-mail aanvullende vragen en opmerkingen uitgewisseld. Deze vragen zijn door de secretaris geïnventariseerd en zijn als input gebruikt voor het locatiebezoek.

Op 30 januari 2017 heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van de gesprekken heeft het panel het geheel van bevindingen en overwegingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. Aan het eind van het bezoek heeft de panelvoorzitter die conclusies mondeling teruggekoppeld naar de instelling. Op basis van de bevindingen, overwegingen en conclusies heeft de secretaris een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna het conceptrapport is vastgesteld door de voorzitter op 10 maart 2017. Het adviesrapport is op 14 maart 2017 aan de instelling voorgelegd ter controle op feitelijke onjuistheden. De instelling heeft op 21 maart 2017 gereageerd op het adviesrapport. Dit heeft geleid tot enkele tekstuele correcties, waarna het definitieve rapport is vastgesteld door de voorzitter. Het panel heeft dit advies in volledige onafhankelijkheid opgesteld en op 21 maart 2017 aan de NVAO aangeboden.

3 Beschrijving van het programma

3.1 Algemeen

Instelling:	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Ad-programma:	Juridisch medewerker
Variant(en):	deeltijds
Afstudeerrichtingen:	Juridisch adviseur MKB en consument, Juridisch medewerker (de)centrale overheid
Locatie(s):	ARNHEM
Studieomvang (EC):	120 EC
CROHO-onderdeel:	Recht
Graad:	AD

3.2 Profiel instelling

De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen telt ongeveer 31.000 studenten. Er zijn meer dan 3.300 medewerkers werkzaam bij de hogeschool. De hogeschool heeft vestigingen in Arnhem en Nijmegen waar meer dan 80 bachelor- en masteropleidingen en 7 Associate Degrees aangeboden worden. Ter ondersteuning van het onderwijs en onderzoek heeft de instelling 38 lectoraten.

De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen legt zich toe op goed onderwijs en toegepast onderzoek dat in verbinding staat met de omgeving. Het onderwijs aan de hogeschool is in zogenoemde onderwijsleergemeenschappen georganiseerd. Dat zijn voor studenten herkenbare eenheden, die de identiteit belichamen van het beroep waarvoor wordt opgeleid.

3.3 Profiel Ad-programma

Het aangevraagde Ad-programma wordt aangeboden door de afdeling HAN Deeltijdstudies Management Economie en Recht in de Faculteit Economie en Management. De opleiding is ingebed in de deeltijd bacheloropleiding HBO-Rechten. Het programma biedt ook toegang tot een vervolg in de bacheloropleiding. De aanvraag voor een nieuw Ad-programma speelt in op de toenemende vraag naar hoger opgeleide juridisch medewerkers in het werkveld. Het programma richt zich vrij specifiek op juridisch medewerkers op MBO-niveau die via bijscholing op een hoger niveau kunnen gaan werken.

Het programma richt zich krachtens het informatiedossier op het behalen van de volgende eindkwalificaties.

- Heeft gedegen theoretische kennis van en inzicht in het civiele recht of het staats-, bestuurs- en Europees recht.
- Voert praktijkgericht juridisch onderzoek uit met behulp van opgedane kennis van en inzicht in het civiele recht of het staats-, bestuurs- en Europees recht toepassen, teneinde binnen deze context antwoord te geven op juridische problematiek.
- Voert praktijkgericht juridisch onderzoek uit met behulp van opgedane kennis van en inzicht in het civiele recht of het staats-, bestuurs- en Europees recht toepassen, teneinde binnen deze context antwoord te geven op juridische problematiek. Hierbij wordt rekening gehouden met de beroepsethiek en maatschappelijke belangen.

- Reflecteert en beoordeelt de eigen (leer)resultaten als professional.
- Voert praktijkgericht juridisch onderzoek uit met behulp van opgedane kennis van en inzicht in het civiele recht of het staats-, bestuurs- en Europees recht toepassen, teneinde binnen deze context antwoord te geven op juridische problematiek. Maakt hierbij gebruik van juridische portals.
- Is organisatiesensitief en communiceert schriftelijk en mondeling met gelijken, leidinggevenden en cliënten, waarbij rekening wordt gehouden met de in de beroepspraktijk geldende conventies.
- Werkt samen met gelijken, leidinggevenden en cliënten.
- Kan reflecteren op eigen gedrag en draagt verantwoordelijkheid voor de resultaten van de eigen activiteiten, werk en studie.
- Draagt gedeelde verantwoordelijkheid voor en spreekt anderen op het resultaat van activiteiten en werk van anderen en voor het aansturen van processen.

Het curriculum is als volgt opgebouwd:

Eerste jaar: propedeuse AD Juridisch medewerker	Semester	Studiepunten
Privaatrecht	1	30
Publiekrecht	2	30
Tweede jaar: specialisatie Juridisch adviseur MKB en consument		
Juridisch adviseur MKB en consument 1	3	30
Juridisch adviseur MKB en consument 2	4	30
Tweede jaar: specialisatie Juridisch medewerker (de)centrale overheid		
Juridisch medewerker (de)centrale overheid 1	3	30
Juridisch medewerker (de)centrale overheid 2	4	30

Het programma bestaat uit de volgende vakken:

Eerste jaar Ad	Nederlands en Communicatie voor juristen
	Inleiding Ondernemingsrecht
	Inleiding vermogensrecht
	Juridische –en Praktijkvaardigheden
	Beroepsvaardigheden
	Onderzoeksvaardigheden
	Inleiding Straf(proces)recht
Juridisch Adviseur MKB en consument	Burgerlijk recht- Burgerlijk Procesrecht
	Burgerlijk recht- Goederenrecht
	Burgerlijk recht- Verbintenissenrecht
	Ondernemingsrecht
	Insolventierecht
	Praktijkopdracht
	Arbeidsrecht
	Procedeercollege Civiel
	Koop- en Huurrecht

	Afstudeeropdracht Civiel (10 EC)
Juridisch medewerker (de)centrale overheid	Staatsrecht
	Bestuursrecht
	Internationaal en Europees Recht
	Juridisch Argumenteren
	Praktijkopdracht Bestuursrecht
	Sociaal Zekerheidsrecht
	Procedeercollege Bestuur
	Politiek en recht
	Omgevingsrecht
	Afstudeeropdracht Bestuursrecht (10 EC)

Het Ad-programma Juridisch medewerker wordt nog niet door de HAN of door andere instellingen aangeboden.

4 Ad-programmabeoordeling

Van toepassing is het Kader voor de beperkte Toets nieuw Ad-programma van de NVAO (Stcrt. 2014, nr 9832).

Het kader wordt gebruikt als de instelling beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling is gericht op zeven vragen:

Het kader wordt gebruikt als de instelling beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling is gericht op drie vragen:

1. Wat beoogt het Ad-programma?
2. Hoe wil het Ad-programma dit realiseren?
3. Hoe wil het Ad-programma dit toetsen?

Deze drie vragen zijn vertaald in drie standaarden. Over de standaarden geeft een beoordelingspanel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: onvoldoende of voldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van het Ad-programma in de vorm van een advies aan de NVAO. Het panel heeft daarbij drie mogelijkheden: een positief advies, een positief advies onder voorwaarden of een negatief advies.

Bij de beoordeling worden de volgende definities gehanteerd. Deze definities hebben zowel betrekking op de scores van de standaarden als op de scores van het Ad-programma in totaal.

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een Ad-programma binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

Het Ad-programma voldoet niet aan de basiskwaliteit.

Voldoende

Het Ad-programma voldoet aan de basiskwaliteit.

Indien het Ad-programma niet volledig nieuw is of omgevormd wordt, worden bij de oordeelsvorming ook de gerealiseerde eindkwalificaties betrokken.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

Het panel stelt vast dat het Ad-programma Juridisch medewerker verbonden is aan de deeltijd bacheloropleiding HBO-Rechten. Het programma richt zich op een doelgroep van werkende juridische professionals op MBO4-niveau, die zich in twee jaar willen

specialiseren in het civiele recht of bestuursrecht en op een hoger niveau willen gaan werken. Daarnaast biedt de opleiding de mogelijkheid tot doorstroom naar de bacheloropleiding. Het panel stelt vast dat de doelgroep van de bestaande deeltijd bacheloropleiding HBO-Rechten breder is.

Het Ad-programma richt zich naast de werkende juridisch professionals op mbo4-niveau ook op omscholvers. Het programma kent daarom een werkplekvereiste, wat niet het geval is bij de bacheloropleiding HBO-Rechten. Tijdens het locatiebezoek geeft de instelling aan dat zij met het opzetten van het Ad-programma Juridisch medewerker gevolg wil geven aan de vraag naar hoger opgeleide juridisch medewerkers toe. De toenemende digitalisering van werkzaamheden zal het meest eenvoudige werk overnemen. Zittende juridisch medewerkers op mbo-niveau zullen werk op een hoger niveau moeten gaan doen en hebben daarvoor bijscholing nodig. De stap naar een hbo-opleiding is voor deze mensen vaak te groot, omdat zij meer praktisch zijn ingesteld. Werkveldvertegenwoordigers geven aan dat er veel werk is waarvoor een hbo-jurist overgekwalificeerd is, waar een Ad juridisch medewerker met een specialisatie op het gebied van het civiele recht of het bestuursrecht beter voor geschikt is. Het werkveld verwacht dat de opleiding kan bijdragen aan het gericht bijscholen van zittende medewerkers. De opleidingsverantwoordelijken geven het panel aan dat voor deze doelgroep de deeltijd hbo-opleiding vaak geen aantrekkelijk traject biedt, omdat een vierjarige opleiding voor hen te lang duurt en vaak te theoretisch gericht is. Het panel heeft ook met een aanstaand student van het Ad-programma gesproken die juist deze redenen aangaf om van de deeltijd hbo-bacheloropleiding over te stappen naar het Ad-programma.

De eindkwalificaties van deze AD bereiden voor op de functie van juridisch medewerker. Het niveau van deze functie wordt door het werkveld vaak omschreven als “mbo-plus”. Het panel stelt vast dat het programma de competenties hanteert in het profiel voor de bacheloropleiding hbo-rechten en daarop niveau 2 vereist.

Het Ad-programma gaat uit van het landelijk beroepsprofiel en de daarin vastgestelde competenties voor de bachelor HBO-Rechten. Daarin is niveau 2 het eindniveau van het Ad-programma. De HAN heeft hier een eigen accent aan toegevoegd door de deelcompetenties onderzoeken en communiceren als aparte competenties te benoemen. In de informatie die het panel heeft ingezien is een competentiematrix opgenomen waarin de competenties worden vergeleken met de bacheloropleiding HBO-Rechten en afgezet tegen de Dublin descriptoren en niveau 5 in het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Het panel heeft een specifieke uitwerking gezien van enkele competenties waarin het verschil in niveau met de bacheloropleiding nader werd toegelicht.

Het panel stelt vast dat de uitwerking van de niveauvereisten sterk leunt op een afzwakking van de eisen en het niveau dat geldt voor de bacheloropleiding. Het panel had graag gezien dat de specifieke praktijkgerichtheid en de te verwachten werkzaamheden van de Ad-jurist meer als uitgangspunt waren genomen. Ook ten aanzien van de keuze van vakken ziet het panel nog steeds de dominantie van traditionele juridische vakken en analytische vaardigheden. Dit is ook het geval in het curriculum van de bacheloropleiding.

Overwegingen

Het panel heeft vastgesteld dat de beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma passen bij het niveau 5 van het NLQF en met het landelijk beroepsprofiel. Uit het gesprek met het werkveld concludeert het panel dat dit betrokken is bij het opstellen van de

eindkwalificaties en dat daarin het door het werkveld gewenste profiel is meegenomen. Het panel waardeert dat de opleiding het Ad-programma een eigen profiel en doelgroep neerzet en meteen duidelijk maakt op welke functies het zich richt. Het komt daarmee tegemoet aan de wensen van het werkveld.

Ten aanzien van de uitwerking van de competenties en de eindkwalificaties meent het panel dat deze nog erg uitgaat van de bacheloropleiding. Het meent dat hierin de specifiek andersoortige oriëntatie van het Ad-programma wat sterker tot uitdrukking zou kunnen komen. Termen als een 'eenvoudige', of 'complexe' juridische praktijksituatie dekken wellicht niet geheel de meer praktische dan theoretische oriëntatie van de doelgroep. Dit geldt tevens voor de beschrijving van de verschillende niveaus van de competenties en vaardigheden.

Het panel acht de opgestelde eindkwalificaties in lijn met het verwachte niveau van een Ad-jurist, maar ziet dat de definitie van een specifiek hbo-profiel in de juridische discipline nog ontwikkeling behoeft. Het beveelt de opleiding aandacht te blijven besteden aan het goed specificeren van het meer praktijkgerichte van de Ad-jurist in termen van kennis, vaardigheden en competenties.

Conclusie: het panel komt tot het oordeel voldoende op basis van de vaststelling dat de opleiding gedegen eindkwalificaties heeft opgesteld die aan de relevante kaders voldoen. Het panel ziet de verdere verbijzondering van het Ad-niveau in de gehanteerde beschrijvingen van competenties, en het daarbij los komen van de meer theoretisch gerichte juridische eindtermen, als een desideratum voor de toekomst.

4.2 Onderwijsleeromgeving

4.2.1 Standaard 2

Het programma, het personeel en de opleidings specifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

Ad-curriculum

Het panel constateert dat de opleiding zal starten met een modulaire opbouw die nauw aansluit op die van de bacheloropleiding. Het programma legt sterk de nadruk op blended learning. Vanaf september 2018 zal de bacheloropleiding en het Ad-programma gaan deelnemen in het experiment Leeruitkomsten, een proef met een meer persoonlijk ingevuld leertraject en leerwegaafhankelijke toetsing. De HAN heeft instellingsbreed een kader opgesteld voor de inrichting van opleidingen in het experiment, dat is goedgekeurd door de NVAO. Op grond daarvan kan de HAN starten met het aanbieden van 'flexibele' programma's. In principe geldt het experiment alleen voor bestaande opleidingen maar een uitzondering is gemaakt voor Ad-programma's die een bacheloropleiding als basis hebben. De beoordeling door het panel geldt de reguliere inrichting van het programma, maar het panel heeft wel kennis genomen van de wijze waarop de opleiding flexibel zal worden ingericht. De opleiding heeft deze nieuwe inrichting al van het begin af aan in het ontwerp opgenomen. Vanaf 2018 zal het gehele curriculum bestaan uit eenheden van leeruitkomsten (EVL) die geleerd worden aan de hand van concrete beroepstaken.

In de reguliere structuur bestaat het programma uit vier modules van 30 EC uit de bacheloropleiding, die zijn opgebouwd uit juridische basisvakken. Het programma wordt enkel aangeboden als een tweejarige deeltijdopleiding. Een verschil met de eerste twee jaren van de bacheloropleiding is de afstudeeropdracht van 10 EC op niveau 2, die specifiek is voor het Ad-programma.

Het panel heeft via de digitale leeromgeving de uitwerking van verschillende vakken bekeken en constateert dat de vakinhoud geënt is op de vakken in de bacheloropleiding maar dat de opleidingen deze heeft vertaald naar het specifieke karakter van het Ad-programma. Opdrachten en vakbeschrijvingen laten een goede balans zien tussen theorie en praktijk. Het valt het panel op dat nog weinig gebruik wordt gemaakt van specifiek onderwijsmateriaal voor het Ad-niveau of voor hbo-juristen. Veelal wordt gebruik gemaakt van materiaal dat uit de academische opleiding komt, waaruit alleen delen worden voorgescreven.

De opleiding biedt in beide specialisaties een aantal modules aan waarmee studenten aansluitend op het Ad-programma de bacheloropleiding kunnen afronden. De modules bestaan uit vakken in de bacheloropleiding. De afstudeeropdracht voor dit vervolgtraject is op niveau 3 en daarmee conform de eisen van het beroepsprofiel.

Het programma zal intensief gebruikmaken van blended learning, dat door de opleiding wordt omschreven als een combinatie van werkplekleren, online leren en contactonderwijs. Zij wil door het terugdringen van de contacturen meer ruimte maken voor persoonlijk maatwerk. Vaardigheden zullen grotendeels op de werkplek worden geleerd. Het

contactonderwijs vindt éénmaal per week plaats, gedurende zes lesuren op vrijdagmiddag. In het gesprek van het panel met een potentiële student bleek dat dit beter aansluit bij de behoeften van de doelgroep. Het hogere aantal contacturen in de bacheloropleiding is naast een baan veel moeilijker vol te houden. Het panel heeft kennis gemaakt met de digitale leeromgeving die alle benodigde functionaliteit biedt. Het heeft tevens in de gesprekken met docenten geconstateerd dat de opleiding ook ten aanzien van online leren voldoende expertise kan inzetten.

Tijdens het locatiebezoek verneemt het panel dat de opleiding sterk inzet op begeleiding en waar nodig extra lessen voor de Ad-studenten. Een persoonlijk begeleider houdt toezicht op de studievoortgang. De inbedding van de opleiding in het instituut HAN Deeltijdstudies Economie, Management en Recht en dat tevens docenten vanuit het Instituut Bedrijfskunde en Rechten onderwijs verzorgen. Daarmee kan de opleiding gebruik maken van specifiek expertise bij de docenten, onder meer ten aanzien van leerwegaafhankelijk toetsen en beoordelen. Het panel constateert dat de staf van de opleiding de vereiste kwalificaties heeft ten aanzien van vakkennis en praktijkervaring binnen het werkveld.

De opleiding geeft aan in de gesprekken dat het instituut voor deeltijdopleidingen docenten aantrekt met specifiek interesse voor meer intensief onderwijs en begeleiding. Door te focussen op deeltijdopleiding kan meer specifieke expertise worden ingezet. Docenten worden gescreeend op werkervaring ervaring met het onderwijs dat de opleiding voorstaat.

De opleiding ziet het inrichten van een goede omgeving voor het werkplekklaren als een belangrijke uitdaging. De opleiding heeft veel gesprekken hierover gevoerd met werkgevers en is overtuigd van hun wil om hieraan mee te werken. De werkgevers die het panel heeft gesproken, beamen dat ook. Toch zal in de praktijk moeten blijken of het werkveld de studenten zal blijven ondersteunen. Vooral voor het vaststellen van de onderzoeksvraag voor de afstudeeropdracht is een goede afstemming met het werkveld van belang. Studenten moeten in het eerste jaar een onderzoeksvraag formuleren en later in de praktijk van het werk het onderzoek verrichten. De opleiding toetst of de vraag voldoende onderzoeksgericht is. De werkgever moet ruimte geven voor het uitvoeren van het onderzoek.

Het panel constateert dat de opleiding veel aandacht besteedt aan de beoordeling van de werkomgeving. De examencommissie ziet toe op de beoordeling van de werkplekomgeving en de toekenning van de EC's aan het werkplekklaren. In principe is het mogelijk voor studenten zonder werkomgeving om in te stromen in het programma. De opleiding zal dan gebruikmaken van haar contacten in het werkveld om een passende stage te vinden.

Instream

Het panel stelt vast dat de opleiding zich primair op volwassenen richt die een relevante werkplek hebben die als ondersteuning voor het werkplekklaren kan dienen. De opleiding streeft naar een instroom van tegen de 60 studenten op termijn. Het werk- en denkniveau van de doelgroep is mbo4, hetgeen vergelijkbaar is met de instroom in de deeltijdse bacheloropleiding. De opleiding voert met alle studenten intakegesprekken waarin de voorkennis en werkervaring wordt doorgenomen. Tijdens het locatiebezoek leerde het panel dat de opleiding sterk aan het gekozen profiel wil vasthouden bij de intake. Studenten die niet in de doelgroep passen worden verwezen naar de voltijdse of deeltijdse bacheloropleiding.

De opleiding biedt de mogelijkheid vrijstelling te verkrijgen voor relevante werkervaring en/of eerder gevolgde scholing. Dit wordt bij de intakeprocedure onderzocht. Het panel stelt vast dat de vrijstellingen door de examencommissie worden verleend en dat deze ervoor waakt dat niet een te groot gedeelte van het programma via vrijstellingen verkregen wordt. Dat geldt vooral de vaardigheden. De examencommissie ziet liever dat mondeling wordt getoetst in de opleiding dan dat een vrijstelling wordt verleend. Ook let de opleiding er in de communicatie met potentiële studenten op dat er geen te hoge verwachtingen ten aanzien van vrijstellingen worden gewekt.

Binnen het experiment Leeruitkomsten zal het intakegesprek tevens dienen om een persoonlijke leerroute vast te stellen en elders verworven leeruitkomsten in kaart te brengen. Het panel heeft kennisgenomen van de instellingsbrede handreiking en kwaliteitseisen voor instroom en intakegesprekken die ook voor het Ad-programma gaat gelden.

Overwegingen

Het panel meent dat de opleiding een adequaat curriculum heeft ontworpen voor het Ad-programma waarin duidelijk de inbedding in de bacheloropleiding herkenbaar is, maar ook voldoende rekening is gehouden met de specifieke aard van de Ad-jurist. Het panel moedigt de opleiding toch aan nog meer 'Ad-ziel' in het programma te brengen door de praktijkgerichtheid te verhogen, bijvoorbeeld door te putten uit casussen en materiaal uit de instanties waar de Ad-studenten vandaan komen.

Het panel is van mening dat de aanbestedingsvorm goed aansluit bij de wensen van de potentiële studenten. De vermindering van het aantal contacturen ten opzichte van de bacheloropleiding stelt hen beter in staat het studeren te combineren met werk. De opleiding kiest ervoor de vaardigheden alleen in het eerste jaar aan te bieden. Het panel beveelt aan de leerlijn voor vaardigheden ook in de specialisatiefase door te trekken om goed aan de Ad-doelgroep tegemoet te komen.

Het panel is positief over de inzet van blended learning en moedigt de opleiding aan dit vooral verder te ontwikkelen. Het panel meent dat de koppeling met de praktijk in de lessen nog verder uitgewerkt kan worden door meer materiaal vanuit de praktijk in de opleiding te brengen en ook te zorgen voor voldoende inbreng vanuit docenten met ervaring in het mbo. Ook meent het panel dat, ondanks de aandacht van de opleiding hiervoor, het werkplekleren verder kan worden uitgediept. Het panel heeft vertrouwen in de opzet van het afsluitend onderdeel. Het samenspel met het werkveld zorgt er daarbij voor dat voldoende is geborgd dat een volwaardig onderzoek kan worden verricht.

Het panel had graag gezien dat de opleiding ook meer van de nieuwe ontwikkelingen in het juridisch domein had geïncorporeerd, in plaats van de vrij traditionele keuze van vakken. De opleiding hecht aan een stevige kennisbasis voor het Ad-programma, hetgeen de keuze voor deze inrichting verklaart. Het panel heeft voldoende voorbeelden gezien in de vakbeschrijvingen van een praktijkgerichte uitwerking en ziet dat de docenten zich bewust zijn van de leerstijl van de Ad-student.

Het panel heeft vertrouwen in de intakeprocedure, waarmee wordt geborgd dat de juiste doelgroep wordt bereikt. Zij juicht het toe dat de examencommissie zich terughoudend opstelt bij het toekennen van vrijstelling bij toelating en liever toetsing in de opleiding ziet dan verlening van vrijstelling bij eerder opgedane ervaring.

Het panel is onder de indruk van de betrokkenheid van het docententeam en de opleidingsleiding. Het is van mening dat er voldoende expertise is ten aanzien van de extra begeleiding die de doelgroep van de opleiding nodig zal hebben. Zij beveelt aan de docenten ook in de begeleiding voor de Ad-student te betrekken en dit niet alleen bij de studieadviseur te beleggen. Het is het panel gebleken dat docenten specifiek voor het intensieve model van het Ad-onderwijs hebben gekozen en zijn voorbereid op hun taak. Het panel is ervan overtuigd dat docenten de juiste vakinhoudelijke kennis en de benodigde ervaring in het werkveld hebben. Toch beveelt zij aan de docenten verder te scholen in de specifiek didactiek voor Ad-programma's.

Het panel juicht het toe dat de HAN de opleiding in een aparte organisatie onderbrengt die specifiek is gericht op deeltijdonderwijs en voldoende bestuurlijke steun krijgt. Zij raadt de opleiding aan het eigen profiel en de aparte positie goed te bewaken, ook als de instroom tegen mocht vallen. Het panel meent dat de opleiding een gedegen plan heeft opgesteld, maar ziet ook dat de concretisering van de realisatie wat onduidelijk blijft. Het beveelt de opleiding de geplande voortgang goed te monitoren en te borgen en zo minder afhankelijk te maken van personen. Dit is een uitdaging voor het management.

Conclusie: het panel komt tot het oordeel voldoende op grond van de constatering dat de opleiding een passend curriculum heeft uitgewerkt. Tevens is het panel ervan overtuigd dat de opleiding in haar didactische aanpak voldoende rekening houdt met de Ad-student, al is hier nog verder ontwikkeling mogelijk. Het panel is er ook van overtuigd dat de opleiding een goede opzet heeft gekozen voor borging van de opbrengst van het werkplekleren, al zal dit in de praktijk haar waarde moeten bewijzen.

4.3 Toetsing

4.3.1 Standaard 3

Het Ad-programma beschikt over een adequaat systeem van toetsing

Bevindingen

Het panel stelt vast dat de opleiding de toetsing baseert op de kennis- en vaardigheidseisen voor de hbo-jurist in het landelijk beroepsprofiel. De opleidingscoördinator stelt op basis hiervan een toetsprogramma op. Het panel stelt vast dat de examencommissie actief heeft meegekeken bij de ontwikkeling van de toetsen voor het Ad-programma. Naast de toetsing van de deelcompetenties, die later worden omgevormd tot leeruitkomsten, is er een integrale toetsing van de beroepstaken aan het eind van de propedeuse en aan het eind van het tweede studiejaar.

Het panel stelt vast dat de opleiding veel verschillende toetsvormen hanteert. De afstudeeropdracht bestaat uit de volgende drie onderdelen:

1. Het voeren van een adviesgesprek (vinktoets);
2. Het uitvoeren van een onderzoeksopdracht (cijfertoets)
3. Het uitvoeren van juridische werkzaamheden in de praktijk, op minimaal niveau 2 (vinktoets)

De beoordeling van de afstudeeropdracht geschiedt door twee beoordelaars, waarvan er één niet als begeleider bij het afstuderen is betrokken.

De toetsing van kennistoetsen is ontwikkeld op niveau 1 van de bacheloropleiding. De toetscommissie ziet er op toe dat voor de andere toetsen een goede vertaling gemaakt wordt naar het Ad-niveau. Alle toetsen in het Ad-programma, ook als zij zijn gebaseerd op toetsen in de bachelor, zullen door de toetscommissie worden getoetst alvorens ze worden ingezet.

De commissie heeft een sample van de toetsen voor het Ad-programma bestudeerd en ook informatie gekregen over de opzet van de afstudeeropdracht. Zij stelt vast dat de toetsen adequaat zijn qua vakinhoud en op het juiste niveau zijn gericht. Ook herkent het panel voldoende de specifieke oriëntatie op de Ad-jurist in de toetsen, al is het niveau soms pittig en ziet het soms dat er vanaf het bachelorniveau is terug geredeneerd, in plaats van dat de toets eigenstandig het Ad-niveau aanspreekt.

Het panel constateert dat de opleiding in het kader van de flexibilisering en deelname aan het experiment Leeruitkomsten de leerwegaafhankelijke toetsing al in voorbereiding heeft genomen. Docenten worden op dit punt specifiek geschoold. Deze vorm van toetsing zal niet voor alle vakken gaan gelden als het programma overgaat op de flexibele opzet.

Overwegingen

Het panel is van mening dat de opleiding een adequaat systeem van toetsing heeft opgezet, waarin gebruik wordt gemaakt van de ervaring en expertise in de bacheloropleiding, maar ook de vertaling naar het Ad-niveau en gerichtheid wordt geborgd. Het panel waardeert het brede palet aan toetsvormen. Het ziet ook dat de opleiding de extra begeleiding in het Ad-programma goed inzet om te zorgen dat studenten een goede basiskennis verwerven, die op niveau 1 van de bachelor wordt getoetst.

Het panel heeft vertrouwen in de actieve bewaking van de kwaliteit van de toetsing door de examencommissie en de toetscommissie. Het panel is positief over de toetsen die het heeft ingezien en over het ontwerp van de afstudeeropdracht. Zij is van mening dat de opleiding in de toetsing voldoende rekening houdt met de praktijkgerichtheid van de Ad-jurist, maar dat de specifieke afstemming op de leerstijl en de werksituatie van de Ad-student nog sterker kan. Het terug redeneren vanuit eisen voor de hbo-jurist is niet de optimale werkwijze.

Conclusie: het panel komt tot een oordeel voldoende op grond van de vaststelling dat de opleiding een adequaat systeem van toetsing heeft opgezet. De bewaking van de toetskwaliteit acht het panel in goede handen bij de examencommissie.

4.4 Algemene conclusie over de kwaliteit van het Ad-programma

Op grond van de oordelen op de standaarden en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen beoordeelt het panel de kwaliteit van het Ad-programma Juridisch medewerker als voldoende. Het panel doet een aantal aanbevelingen die dienen ter verder ontwikkeling en versterking van het programma maar geen afbreuk doen aan het positieve oordeel.

4.5 Aanbevelingen

- Versterk de koppeling met de praktijk in de lessen, door middel van het betrekken van materiaal uit de praktijk en de inbreng van docenten uit het mbo. Zorg voor een goede vervaechting van de docenten met het werkveld.
- Het werkplekieren kan verder worden uitgediept, net als de keuze voor op Ad-studenten toegespitst onderwijsmateriaal.
- Stimuleer docenten zich verder te verdiepen in de specifieke didactiek voor Ad-studenten in het bijzonder waar het gaat om de verdieping van blended learning. Maak dit onderdeel van docentprofessionalisering.
- Beleg de begeleiding van de Ad-student niet alleen bij de studieadviseur maar betrek de docenten hierbij.
- Concretiseer het ontwikkeltraject van de opleiding in de komende startperiode: waar wil je staan in 2018?

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	1. De beoogde eindkwalificaties van het Ad-programma zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	Voldoet
2 Onderwijsleeromgeving	2. Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren	Voldoet
3 Toetsing	3. Het Ad-programma beschikt over een adequaat systeem van toetsing	Voldoet
Algemene conclusie		Voldoende

V = voldoende O = onvoldoende

Bijlage 1: Samenstelling panel

- Voorzitter: Dr.mr. H.J.L.M. van de Luytgaarden, (voorzitter), lector Recht in Europa/ Recht in de Euregio bij de Hogeschool Zuyd.

Leden:

- Mr. A.L.C.M. de Jongh- docent Hogeschool Rotterdam bij o.a. Bedrijfskunde MER, betrokken bij AD-opleidingen en voormalig bedrijfsjurist;
- K. Dewitte, MSc: opleidingsmanager bachelor in het Bedrijfsmanagement (hieronder valt richting Rechtspraktijk) Artevelde Hogeschool, België;
- Student-lid: Eline Leo, student onderwijskunde UvA

Dr.mr. H.J.L.M. van de Luytgaarden (voorzitter)

De heer Van de Luytgaarden is lector Recht in Europa en Recht in de Euregio bij Zuyd Hogeschool. Hij was daarvoor lector beroepsuitoefening juridische bachelors bij de hogeschool Utrecht en is adviseur proactive law. Van de Luytgaarden is voorzitter van de Vereniging van lectoren en voormalig hoogleraar aan de Karelsuniversiteit in Praag. In het verleden heeft hij gewerkt als rechter plaatsvervanger en universitair docent. Van de Luytgaarden heeft veel gepubliceerd over HBO rechten en de verhouding recht en samenleving. In binnen- en buitenland heeft hij veel gedoceerd, de laatste jaren vooral op het gebied van proactive law. Hij is enkele malen verkozen tot docent van het jaar. Hij is zeer ervaren in visitaties in het hoger onderwijs. Van de Luytgaarden is op 20 januari 2017 gepromoveerd aan de Universiteit voor Humanistiek op een proefschrift getiteld: *Preventive law, aanzet tot normatieve professionalisering in de opleiding van juristen*.

K. Dewitte MSc (panellid)

Mevrouw Dewitte is bij Artevelde Hogeschool opleidingsdirecteur van de opleidingen Bedrijfsmanagement, Officemanagement en International Business Management. Eén van de afstudeerrichtingen binnen deze opleidingen is Rechtspraktijk. Zij studeerde Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Gent. Mevrouw Dewitte heeft ruime ervaring in de kwaliteitszorg en in het samenstellen van visitatierapporten.

Mr. A.L.C.M. de Jongh (panellid)

De heer De Jongh is docent aan de Hogeschool Rotterdam, onder meer bij de opleiding Bedrijfskunde MER en bij verschillende Ad-programma's. Hij heeft een achtergrond als bedrijfsjurist. Hij is werkzaam geweest als rechter. Daarnaast heeft de heer De Jongh gewerkt bij multinationale ondernemingen als Procter & Gamble en Unilever, zowel in Nederland als in de Verenigde Staten.

Eline Leo (student-lid)

Eline Leo is student Onderwijskunde aan de Universiteit van Amsterdam en heeft als student-lid deelgenomen aan meerdere beoordelingen van de NVAO.

Alle panelleden hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel werd bijgestaan door Thomas de Bruijn, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en Monique van den Bos, beleidsmedewerker van de NVAO. Vanaf 1 maart 2017 heeft Thomas de Bruijn de rol van secretaris overgenomen.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan de locatie op 30 januari 2017

Locatie: HAN, faculteit Management, Economie, Recht. Ruitenberglaan 31, Arnhem.

Programma:

9.00u – 9.30u ontvangst panel

9.30u - 10.30u Sessie 1 – gesprek met de directeur van het instituut en de opleidingscoördinator

- Raoul van Etten, Instituutsdirecteur
- Elly van Exel, opleidingscoördinator

Pauze van 15 minuten

10.45u - 11.30u Sessie 2 – gesprek vertegenwoordigers van het werkveld

- Frans Berntsen, werkveld
- Loesje Klaassen-Frankfort, werkveld
- Hans Driever, werkveld en link met MBO

11.30u - 12.00u Sessie 3 – gesprek vertegenwoordigers examencommissie

- Marleen Huls, lid examencommissie portefeuille HBO-Rechten
- Janny Vogelzang, voorzitter examencommissie

12.00u - 12.45u overleg panel tijdens lunch (*besloten*)

12.45u – 13.30u Sessie 4 – gesprek docententeam

- Ron Feunekes, docent
- Daisy van der Wagen, docent
- Marjon Kanne, docent
- Rembrandt Kruyt, docent
- Claudia van Wessel, docent

13.30u – 14.00u Sessie 5 Gesprek met een potentiële student

- Randy Geluk

Kort overleg panel

14.10u - 14.25u Sessie 6 – tweede gesprek vertegenwoordigers opleidingsmanagement ter opheldering van zaken die tijdens de gesprekken zijn opgekomen.

14.25u – 16.00u overleg panel (*besloten*)

16.00u beknopte terugkoppeling

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

- Informatiedossier Beperkte Toets Nieuw Associate-degree programma deeltijd AD Juridisch medewerker, behorend bij de bacheloropleiding HBO-Rechten, HAN van september 2016, met de volgende bijlagen:
 - A. Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties van het AD-programma en de bacheloropleiding
 - A1: Eindkwalificaties AD-programma en bacheloropleiding
 - A2: Getoetste competenties per vak AD-programma en bacheloropleiding
 - B. Documenten die de arbeidsmarktrelevantie van het AD-programma aantonen in lijn met de eisen van de standaard Beoogde eindkwalificaties
 - C. Schematisch programmaoverzicht van het AD-programma
 - D. Beschrijvingen onderwijseenheden/eenheden van leeruitkomsten
 - D.1 Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen van het eerste jaar van het AD-programma, met vermelding van eindkwalificaties, leerdoelen, werkvorm(en), wijze van toetsing, literatuur (verplicht/aanbevolen), docent en studiepunten (in EC's)
 - D.2 Inhoudsbeschrijving van de eenheden van leeruitkomsten van het specialisatiejaar Juridisch Adviseur MKB en Consument van het AD-programma, met vermelding van eindkwalificaties, leerdoelen, werkvorm(en), wijze van toetsing, literatuur (verplicht/aanbevolen), docent en studiepunten (in EC's)
 - D.3 Inhoudsbeschrijving van de eenheden van leeruitkomsten van het specialisatiejaar Juridisch medewerker (de)centrale overheid van het AD-programma, met vermelding van eindkwalificaties, leerdoelen, werkvorm(en), wijze van toetsing, literatuur (verplicht/aanbevolen), docent en studiepunten (in EC's)
 - E. Onderwijs- en examenregeling (OER)
 - F. Overzicht van het in te zetten personeel met naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
 - G. Besluit macrodoelmatigheid
 - H. Overzicht van de contacten met het werkveld
 - I. Leidraad voor kwaliteit en borging in het Experiment leeruitkomsten
 - J. Procedure Intake en Vrijstellingen AD Juridisch medewerker
- Toelichting op de opzet van de afstudeeropdracht
- Uitwerking van het competentieniveau voor het Ad-programma voor de competenties juridisch analyseren en beslissen
- Verslag van het onderzoek naar de vraag vanuit het werkveld
- Adviesrapport van de Raamleerplancommissie Deeltijd van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Matrix waarin de eindkwalificaties van het Ad-programma zijn afgezet tegen niveau 5 van NLQF, de Dublin descriptor, en niveau 2 van het competentieprofiel voor HBO-Rechten.

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

- Voorbeelden van toetsen

- Voorbeelden van vakbeschrijvingen (via de digitale leeromgeving)

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

Ba	bachelor
EC	European Credits (studiepunten)
EVL	Eenheid van leeruitkomsten
hbo	hoger beroepsonderwijs
Ma	master
Mbo	Middelbaar Beroepsonderwijs
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
Wo	wetenschappelijk onderwijs

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op beperkte toetsing van het nieuwe Associate-degreeprogramma Juridisch medewerker van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
Parkstraat 28
Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG
T 31 70 312 23 00
E info@nvaio.net
W www.nvaio.net

Aanvraagnummer 005136